

vystoupení na veřejnost, nezůstala ve střední a východní Evropě jediná židovská obec, již by býval nevstíkl svou pečeť. Byl jiskrou, bez níž by tisíce rodin zalaynuly ve tmě a prázdnotě — ano, a tato jiskra se změnila v nesmírný plamen a prohrla temnotu.

Několik příběhů

Jednoho dne slibil Bešit žákům, že jim ukáže proroka Eliáše. — Pěkně otevřte oči!

O několik dní později spatřili ucházet do učebny jakéhosi žebřáka, ven vyšel s knibou pod paží. Zanedlouho jej viděli opouštěti modlitbenu: odnášel si s sebou stříbrnou lžičku. A pořetí se jim zjevil jako uoják na koni; požádal je o oheň, aby si mohl zapálit dýmku.

— To byl on, řekl Ba'al Šem. Tajemství je v pohledu.

Ba'al Šemu žák reb Davida Lejkes vyprávěl: „Po posledním šabatovém jídle se náš učitel ke mně obrátil a poprosil mne o tolar na piti. Neměl jsem u sebe samozřejmě ani batě, ale mohl bych snad neposlouchnou? Svrčil jsem rukou do kapsy a vytáhl tolar; vůbec mne to nepřekvapilo.“

Když Ba'al Šem spatřil ve smu svého budoucího souseda v ráji, rozbohl se, že jej naušínů. Byl to robusní a venkovsky neosvěsžený člouek. Seryvů se dobře, pomyslel si Ba'al Šem a požádal ho, aby jej na několicke dní u sebe nechal za rozumnou cenu bydlet.

Ba'al Šem byl přesvědčen, že jeho hostitel vede dvoji existenci. Že u noci ustává, aby naplnil bubví jaké úkoly. Omyl: venkovsan spal těžkým a nervušejm spánkem.

Druhého dne muž brzy ráno ustal, spěšně odřklal modlitby a zblhkal vydatnou smídaní. Pořádně se nageal i v poleadne a třikrát tolik jídla spolykal k večer. Stejně tomu bylo i u následujících dnecb.

Počkáme si na šabat, myslil si Ba'al Šem. Možná, že svatost tohoto čloueka je spojena se svatostí sedmého dne. Zlámal se: hostitel jeal a spal ještě víc než celý tyden. To už Ba'al Šem neudržel a řekl:

— Při přijezdu jsem měl pro tebe otázkau, ale už ti ji nepoložim. Zeptám se tě užke na něco jiného: Proč tolik jíš?

— Hned vám to povím, řekl chlapík. To kvůli svému oci. Byl to dobrý žid, slaboučký a křehký, který nechěl nic víc, než aby se líbil

Hospodinu; nic jiného jej nezajímalo. Ani peníze, ani svatost, ani pocy: žil jen pro Tora a u Tofe. Když šel jednoho dne na boboslužby, přepadla ho banda zlosynů. Přivázali ho ke stromu a poručili mu, aby polhbil kříž. Odmlil, samozřejmě. Zbili ho, ale opět odmlil. Polhli ho tedy petrolejem a zapálili. A protože mój otec byl tak slabý, tak hubenoučký, bořel jen chvilčku, sotva vzplanul, vypustil duši. A já to viděl. Tehdy jsem přísahal, že kdybych někdy musel podstoupit tužž zkoušku, nedal bych se jen tak; ukázal bych jim, že žid nesboř tak snadno, jako nějaká městasinná svíčka; bořel bych a bořel tak dlouho, až by pukli vzteky a možná i záuistí. To proto jim, ukládám do toho všecbnu sílu, celou svou vášň. Ne proto, že bych měl hlad, chápeje...

— Ano, chápu, řekl Ba'al Šem s úsměvem. Co děláš, děláš dobře. Odmlčel se a dodal: Jednou si o tom promluvíme.

Jednoho dne se Ba'al Šem procházal v doprovodu žáků daleko ode všech obydlí.

— Máim žizeň, vykřikl jeden z mladíků, bořim, umírám žizeň.

Kolem ani stopa po vodě. Jako by byli na poušti.

— Uklámi se, řekl Ba'al Šem. Když Bůh tvořil svět, předvádal tvoji žizeň stejně jako lék na ni.

Zanedlouho pokkali sedláčka se dvěma vědry vody na ramenu.

— Mój pán se zbláznil, huboval sedláek. Dnes rámo mne sem poslal s dvěma vědry vody, jen tak, pro nic za nic.

— Tak vidíš, řekl mistr žiznitěmu žáku. Když Bůh tvořil svět, předvádal i silensví tobo pána.

Bylo to během svátku Nového roku. Ba'al Šem sloužil boboslužby s mimořádnou horlivostí a soustřeďoval se na modlitby, související s vykoupěním. Aniž by se nauzájem poradili, odebrali se žáci po skončení boboslužby do svého tajného úniku na kraji lesa, kde hodlali tižž čekat. Jeromže nejnmladšího z nich, který zůstal ve městě, se náhle zmocnila obava: Mesiáš musí přijít každou chvíli a nebudu tu nikdy, kdo by jej přivítal!

Dal se do běhu, aby upozornil své druhy. Celý udýchaný otevřel dveře a spatřil je shromážděné kolem stolu, vážné a mlčenlivé. Pochopil, že každý z nich byl přesvědčen, že vykouzený spastitel už je na cestě a brzy zaklepe ho, aby oznámil svoji přítomnost.

Čekání se proáhlo do pozdní noci. Potom se zblámaní žáci vrátili

do města. Říká se, že kdyby nejmladší nenarušil jejich tiché čekání, někdo by přišel.

— Přestavte si palác s nescennými branami, řekl Ba'al Šem svým blízkým. Před každou branou čeká náuššenníka poklad, z nějž může po libosti načerpat tolik, že už ani nepocítuje potřebu jít dál. Přesto však na konci choděb čeká bráti, přípravený přijmout toho ze svých poddaných, jenž myslí na něj, a mluví na poklady.

Jednoho dne se Beši modlil dále, než bylo zvykem. Unavení žáci odešli. Později jim mistr smutně řekl:

— Představte si vzácného ptáka na vrcholku stromu. Aby ho mohli chytní, vytvořili lidé žitý žebřík, po němž jeden z nich vylezl až nahoru. Jenomže ti dole ptáka neviděli, ztratili trpělivost a uražili se domů. Žebřík se zboril a vzácný pták uletěl.

O svátku Simchat Tora oznámil mistr žákům, že se stanou svědky zvláštní boboslužby:

— Slibte mi, že se nebudete smáti Slibili.

Během boboslužby pozval mistr sedm Pastýřů světa, mezi nimi Adama, Ahrabama a Davida, aby přistoupili k pólku a četli z Tóry. Nakonec pozval i Mesiáše. To už bylo pro některé příliš: dali se do smáchu. Mistr, na jehož tuž se položil stín, odmítl pak na zákeř dlouho pohlédnout.

— Víte co je to chasidismus? Znáte příběh o kouzli, který se chtěl osmostatnit? Kouznil kouzelníku, kladu a mých a dal se do práce. Marně. Nic se nedělo. Tehdy mu řekl jeden starý kouzák, kterého poprosil o radu: „Máš všechno, co potřebuješ, jen jiskru nemáš.“ A to je chasidismus. Jiskra.

Co byl chasidismus za Ba'al Šemových časů? Byl to jeden člověk, Ba'al Šem, ztělesňující mocný apel na útěchu a jednotu. Jeho chasidismus nebyl ani filosofickou doktrínou, ani společenskou etikou, a určité ne novou teosofii, jakousi směsicí folklóru a odmítání: byl tak trochu vším zároveň. Byl přáním dojít k syntéze: lze být Židem na vícero způsobů, neboť všechny cesty někam vedou, pod podmínkou, že u jejich počátku je přítomen Bůh.

Některí považují chasidismus za určitý druh pantelismu. Omyl. Pro Ba'al Šemovy žáky není Bůh nic neutrálního ani abstraktního. Je zároveň spjencem i soudcem člověka v rámci stvoření. Pouto, které je spojuje, je nezaměnitelné: jmenuje se láska. I sám Bůh má potřebu lásky. Kdo miluje Boha, bude také milován, milován Bohem i lidmi. Boha je nutno mluvat v lidech, neboť Boží láska prochází láskou lidí. Kdo miluje Boha exkluzivně, to znamená tak, že ze své lásky vylučuje člověka, umenšuje lásku i Boha na něco abstraktního; a Ba'al Šemiv chasidismus jakoukoli abstrakci odmítá.

„Bůh je stínem člověka“ — tento výrok komentoval Ba'al Šem následovně: stejně jako stín následuje gesta a pohyby těla, tak i Bůh sleduje gesta a pohyby duše. Je-li člověk milosrdný, Bůh bude také milosrdný. Tajemství člověka se jmenuje Bůh, a tajemství Boha nemá jiné jméno nežli to, jež vynalezl člověk: láska. Kdo miluje, miluje Boha.

A právě v tomto smyslu je v Ba'al Šemově chasidismu Bůh přítomen dokonce i ve zlu a hříchu. Je součástí stvoření a stojí po boku člověka. Neboť ten, kdo tvoří, potvrzuje, že stvořitelství alt má smysl, který nás přesahuje. A co jiného je láska než tvůrčí čin, v němž dvě bytosti zakládají vědomí, natisčkrát narušené a pokryté jizvami. Tajemství lásky sídlí v jednom, tajemství Boha také. „Co je nahoře, je i dole.“ Mezi hmatatelným, konkrétním světem a tím druhým, který přijde, je vztah jako mezi zdrojem a odrazem. Bůh se nestaví proti lidské bytosti; a člověk, jakkoli zranitelný a efemérní, může dosáhnout nesmrtelnosti i v pomíjivé chvilí. Ve světě člověka nic nepomíjí, protože nic není bezvýznamné.

Tento postoj zakládá toleranci, s níž Ba'al Šem přistupoval k hříšníkům. Odmítal je považovat za nenapravitelné. Dokázal pochopit zlo v bližním, aniž by ho zároveň akceptoval. Za nepřipustné považoval zlo, o němž nevíme, že je to zlo.

Proto nikdy nechtěl obracet na judaismus nežidy; pokoušel se pouze „obracet“ Židy na chasidismus, či v širším smyslu na judaismus.

Ba'al Šemiv chasidismus člověka učí, že musí nejprve zůstat věrný svému nejskrýtějšímu a nejpřavdivějšímu já, neboť kdyby ho potlačil, nedokázal by nikomu pomoci. Kdo miluje Boha a nenávidí jeho stvoření (nebo jím pohrdá), skončí u nenávisti k Bohu. Žád, který zavrhne své kořeny, své bratry, aby údajně přispěl k pokroku lidstva, zradí nakonec i lidstvo. To platí pro všechny lidi.

Pozor, tvůj koočí je nebezpečný a zlomyslný, řekl Ba'al Šem jedno-